

YUNANİSTAN'DAKİ TÜRKİYE KARŞITI BASIN-YAYIN FAALİYETLERİ VE TÜRK HÜKÜMETİ'NİN ALDIĞI TEDBİRLER (1923-1938)

Yrd.Doç.Dr. Hikmet ÖKSÜZ*

GİRİŞ

Yunanlıların 1919'da büyük bir heyecanla başlatmış oldukları “Küçük Asya Seferi” 1922 sonbaharında “büyük felaket”e dönüşünce “Mcgali İdea” diye adlandırdıkları devlet felsefesi ya da yayılma ihtirasları da büyük bir darbe aldı. Bu şok Yunanistan'ı bir yandan iç hesaplaşmaya götürürken, diğer yandan Yunanlılara Türklerle barış içinde yan yana yaşamanın gerekliliğini hissettirdi. Bu sırada Türk halkının özlemi ise vermiş olduğu Kurtuluş Savaşı'nın hedefi olarak “Misak-ı Milli” sınırları içerisinde “onurlu bir yaşam”dı. İşte Lozan'a doğru giden yol, bu algılamalarla açılmıştı. Bu yüzden Türk-Yunan ilişkilerinde 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Barış Antlaşması önemli bir dönüm noktasıdır.

Lozan'da Türkiye ile Yunanistan arasındaki sorunlar, Batılı devletlerle olan anlaşmazlık konularına göre daha çabuk ve kolay çözülmüştür. Ancak, çözülen sorunlardan Türk-Yunan Mübadele Sözleşmesi hükümlerinin uygulanması, sözleşmenin hazırlanması kadar kolay olmamış ve iki devlet arasında 1930'a kadar sürcek güvensizlik ortamının doğmasına yol açmıştır¹.

Lozan sonrası dönemde Türkiye, Cumhuriyet idaresine geçerek istikrar oluştururken; Yunanistan, Cumhuriyet-Krallık ikileminden ve zaman zaman nükseden diktatoryal zihniyetten kendini kurtaramamış, darbe ve karşı darbeler birbirini izlemiştir. Sadece 1925-1926 yılları arasında altı hükümet değişikliği meydana gelmiştir. Yunanistan'da 1930'lu yıllar boyunca bu gelgitler yaşanmaya devam etmiştir.

Türkiye, komşu ülkede yaşanan bu gelişmelere fırsatçı gözle bakmamış, Lozan'da tesis edilen hukukun gevşetilmesine müsaade etmeden, sadece sıkı takipçisi olmuştur. Oysa Yunan hükümetleri bir yandan Lozan'da bağitlanan konuları kriz ortamına taşırken, diğer taraftan Türkiye'nin yaşamış olduğu iç sorunlarını kaşımaktan, tahrik etmekten geri kalmamışlardır. Yunanistan'ın Anadolu macerasında yaşamış olduğu hezimetini hazmedememesinden kaynaklanan bu eylemler 1930'a kadar Türk-Yunan ilişkilerinin sağlıklı zemin bulamamasına yol açmıştır. Lozan'dan kaynaklanan “etablis” sorununun 10

* K.T.Ü., Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

¹ Şükrü Sina Gürel, *Tarihsel Boyut İçinde Türk-Yunan İlişkileri (1821-1993)*, Ankara 1993, s.37.

Haziran 1930 Ankara Antlaşması ile halledilmesinden sonra iki ülke arasında güven ortamı tesis edilmiş ve işbirliği süreci geliştirilmiştir.

Biz bu çalışmada; Rumlar, Ermeniler ve Türkler tarafından Yunanistan'da çıkartılan gazetelerin yayın politikalarını dikkate alarak 1923-1938 arası dönemdeki Türk-Yunan ilişkilerini arşiv belgelerini kullanarak alışlagelmiş siyasi tarih perspektifinden biraz farklı bir şekilde irdelemeye çalışacağız.

GAZETELER VE YAYIN POLİTİKALARI

Yunanistan'da 1923 sonrası dönemde basın-yayın faaliyetlerinde önemli bir hareketlilik ve çeşitlilik göze çarpmaktadır. Bu süreçte mevcut basına ilâveten Türkiye, Rusya ve Bulgaristan'dan Yunanistan'a göç etmiş muhacirlerin, Türkiye'den kaçmış rejim muhaliflerinin, Ermenilerin ve Batı Trakya'da azınlık statüsünde bulunan Türklerin çıkartmış oldukları gazeteler dikkat çekici niteliktedir. Bu gazetelerden Batı Trakya'da çıkan bir kaçının dışındakilerin ortak paydası Türkiye düşmanlığıdır. Bu yüzden Türk Hükümeti zaman zaman çıkartmış olduğu kararnamelerle bunların yurda girişine yasak koymuştur².

1920'li yıllarda Yunan basın-yayın hayatında iki şehir ön plana çıkmaktaydı. Bunlardan biri başkent Atina, diğeri ise Selanik idi. Lozan sonrasında Türkiye aleyhinde yayın yapan gazetelerin başında Türkler tarafından Selanik'te çıkartılan "Hakikat" ve "İmdat" gazeteleri gelmekteydi. Hakikat Gazetesinin sahibi ve baş yazarı Neciyir Mustafa idi. Bu şahıs Trakya'nın Yunan işgali altında bulunduğu yıllarda (1920-1922) Yunanlılarla işbirliği yaparak onların emellerine hizmet etmiş ve Yunan Parlamentosu'nda Edirne Milletvekili olarak görev yapmış³. Hakikat Gazetesi, 8 Eylül 1923 tarihli nüshasında "Hilafet ve Saltanat Meselesi Etrafında" başlığıyla Türkiye'de Saltanat ile Hilâfet'in birbirinden ayrılmasını teşviriyor ve iddialarını Selanik Müftülüğü'ne dayandırıyor⁴ ve Türkiye karşıtlığı politikaların öncülüğünü üstleniyordu. Aynı tür politikaları önceleri Selanik'te yayınlanan, ancak daha sonra İskeçe Pazar Mahallesi Anbar Sokağına taşınan İmdat Gazetesi de yapmaktaydı. Sahibi ve baş yazarı Sedat Hakkı olan İmdat Gazetesi, 24 Eylül 1923 tarihinde "Ankara'da Paşa Sultanın Telâşi" başlıklı bir yazı yayınlamıştır. Bu

² Geniş bilgi için bkz. Mustafa Yılmaz, "Atatürk Döneminde Bakanlar Kurulu Kararı ile Yasaklanan Yayınlar", *Meslek Hayatının 25. Yılında Prof. Dr. Abdulhaluk M. Çay Armağanı*, C. II, Ankara 1998, s. 1261-1349.

³ *Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (B.C.A.), Bakanlar Kurulu Kararları (B.K.K.), 030.18.01/Ek: 86/21.*; Trakya'nın Yunan işgaline düştüğü dönemde Cafer Tayyar Paşa'nın milli kuvvetlerine karşı koyup Yunan Parlamentosu'nda görev yapan bir başka şahıs Ipsalalı Ahmet Hikmet idi (Dedeağaç Meb'usu olarak). Bu kişi 15 seneye mahkum iken genel afı ile yararlanarak serbest kalmış, ancak halk arasında ikilik çıkartmaya yönelik çalışmalarından dolayı 16.1.1924 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile Türkiye vatandaşlığından çıkartılmıştır. *B.C.A., B.K.K., 030.18.1/8.46.3.* Ipsalalı Ahmet Hikmet vatandaşlıktan çıkartıldıktan sonra Bulgaristan'a geçerek Filibe'de Medeniyet isimli bir gazete çıkartmıştır. Adı geçen gazetenin yurda girişi Bakanlar Kurulu Kararı ile yasaklanmıştır. *B.C.A., B.K.K., 030.18.01/39.64.5.*

⁴ *Hakikat Gazetesi*, Nr. 226, 8 Eylül 1923.

yazıda Aydın ve havalisinde silahlı ayaklanmaların olduğu ve bu olay üzerine Bakanlar Kurulu'nun birer ikişer istifa ettiği; bu durumun Anadolu halkı üzerinde derin etki yaptığı iddia ediliyordu⁵. Düşmanın emellerine hizmet edip menleket aleyhinde olumsuz yayınlarda bulunarak halkın moralini bozmaya yönelik yayın yapan Hakikat ve İmdat gazetelerinin Türkiye'ye girişleri Bakanlar Kurulu tarafından 17.10.1923 tarihinde yasaklanmıştır⁶.

Lâik Cumhuriyeti'ni köklendirmeye çalışan Türkiye 1925 yılının başlarında, 13 Şubat'ta Piran'da patlak veren Şeyh Said Ayaklanması ile önemli bir iç sıkıntı yaşamıştır. Bu esnada "etablis" meselesinden ötürü Türk-Yunan ilişkileri iyi seyretmiyordu. Böyle bir dönemde Türkiye, sosyal yarasını sarmaya çalışırken Yunanistan'da çıkan gazetelerde Türkiye aleyhtarlığı ihtiva eden yazılar boy göstermeye başlamıştır. Bunlardan biri Gümülcine'de Hasan Mustafa tarafından yayınlanan "Posta" isimli evraktır. Bu yayında yer alan "İstanbul Mektubu" başlıklı bir yazı Şeyh Said Ayaklanması ile ilgiliydi. Yazıda ayaklanmanın müthiş bir vaziyet aldığı, Ankara'nın bu vaziyetten çok endişe duyduğu, isyancıların üzerine gönderilen askerlerin onlara katıldığı belirtiliyor, ayrıca Nuri Paşa'nın bütün kuvvetleri ile birlikte Şeyh Said tarafına geçtiği iddia ediliyordu. Türk toplumunun moralini bozmaya yönelik bu yazıda güya hükümetin Anadolu'daki askerlerine güvenmediği, bu yüzden Trakya'daki askerlerini isyan bölgelerine gönderdiği; aslen Kürt olan 200 kadar zabıtın tutuklandığı, Harput ve Malatya'nın Şeyh Said'in eline geçtiği yer almaktaydı⁷. Türkiye'de kurulan rejime muhalif bir insan tarafından bastırılan bu evrak kasıtlı ve yanlış bilgiler içermekteydi. Türk kamuoyunu incitmeye ve kızdırmaya yönelik bu yayın Bakanlar Kurulu tarafından 29 Nisan 1925 tarihinde yasaklanarak yurda girişine engel konmuştur⁸.

Aynı zaman diliminde Türkiye aleyhinde ve kamuoyunu tahrik edecek şekilde ifadelerle dolu olup Yunanistan'da basılarak İstanbul'a gönderilen bir başka yayın "Politiki Erena" isimli risaledir. Söz konusu yayında Türkiye'nin sosyal vaziyeti çok buhranlı bir şekilde gösterilmektedir. Risalede Türkiye'de Ermeni ve Rumların katledildiği, kurtulanların mübadeleye tabi tutulduğu iddia edilmekte ve bu iddia Türkiye Cumhuriyeti'nin Osmanlı'dan farklı olarak türdeş bir nüfus yapılanması arzusuna dayandırılmaktadır.

Türkiye'deki gayri Türk müslüman unsurların da millî gayelerinin, millî mefkûrelerinin bulunduğu; Kürtler, Çerkesler, Kızıbaşlar, ve bilcümle gayri Türk müslüman ve müslüman görünenlerin kendi istiklallerini temin etme haklarının ve hedeflerinin olduğu ifade edilerek Türkiye'de millî birlik ve beraberlik çabalarının başarısız olmasına çalışılmıştır. Risalede yer alan provokasyonlar bunlarla bitmiyor. Şeyh Said ayaklanmasıyla Kürtlerin başarıya ulaşmakta oldukları, hilafetçi ve saltanatçı Türkler

⁵ İmdat Gazetesi, Nr. 11, 24 Eylül 1923.

⁶ B.C.A., B.K.K., 030.18.01/07.37.14.

⁷ B.C.A., B.K.K., 030.18.01/11k: 86/54.

⁸ B.C.A., B.K.K., 030.18.01/013.25.17.

tarafından da desteklendikleri iddia edilerek esas amaç ortaya konmaktadır. Bu da Lâik Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temel düzenini yıkmaktır.

Politiki Ercna isimli risalede Sevr Antlaşması'nun Kürtlerin bağımsızlığını temin etmiş olduğu, ancak Lozan Antlaşması ile bunun engellendiği ve Kürtlerin unutulduğu yazılmakta, bunun üzerine Kürtlerin çoğunluğunun, gayri Türklerden oluşan Ankara Hükümeti'nin politikalarına muhalefet ettiği vurgulanmaktadır. Hatta bir adım daha ileri gidilerek İsmet Paşa'nın da Malatyalı bir Kürt olduğu, Onun da bu harekete katılabileceği, Kürt olan Kâzım Karabekir Paşa ile birlikte Türk Ordusunun dörtte üçünü teşkil eden Kürt subayların da bu oluşuma katılabilecekleri iddia edilmektedir⁹.

Gerçekle hiç ilgisi bulunmayan, hatta gülünç sayılabilecek bu iddialar karşısında Türk Kamuoyunu zihin bulanıklığına düşürmemek için Politiki Ercna isimli risalenin Türkiye'ye girişine yasak konmuş ve adı geçen yayını yurda getirenlerin ve getirecek olanların İstiklâl Mahkemesine sevkleri Bakanlar Kurulunca 10.5.1925 tarihinde kararlaştırılmıştır¹⁰.

Şeyh Said İsyanı esasında çıkartılan Takrir-i Sükûn Kanunu yurt dışında asayişli sağlamak, kamu düzenini tesis etmek amacını güdüyordu. Bu kanun ile birlikte, yurt içinde ve dışında basılıp Türkiye'nin toplumsal düzenini bozmaya yönelik yayınlara yasak konmuştur. Kanun yürürlükte kaldığı 1925-1929 yılları arasında eski düzen yanlılarının, bölücülerin ve komünistlerin çıkartmakta oldukları gazeteler kapatılmış, yurt dışından gelen bu özellikteki yayınların ülkeye girişi engellenmiştir. Bunlardan birisi konumuzla ilgili olup Atina'da basılan ve komünistlik propagandası yapan "Rizo Pastis Gazetesi"dir. Esasında gazete doğrudan Türkiye'ye yönelik yayın yapmıyordu. Ancak, o tarihlerde Türkiye'de komünist propagandası yapmak yasaklandığından gazetenin isminin yanında komünizmi simgeleyen orak-çekiçin bulunduğu 28 Mart 1925 tarihli nüshasındaki yazılar anayasaya aykırı görüldüğü ve tahrirkâr bir yöntemle kamu düzenini bozmaya yönelik olduğu düşünüldüğü için Bakanlar Kurulu tarafından 13 Mayıs 1925 tarihinde yurda girişi yasaklanmıştır¹¹.

⁹ B.C.A., B.K.K., 0.30.18.01/11k: 86/55.

¹⁰ B.C.A., B.K.K., 0.30.18.01/013.28.8.

¹¹ B.C.A., B.K.K., 0.30.18.01/013.29.4. Rizo Pastis Gazetesi'nin 28 Mart 1925 tarihli nüshasında yer alan ve yasaklanmaya neden olan iki yazıdan biri Rus Şimendiferler Birliğinin (Demiryolu İşçileri Birliği) Yunan Şimendiferler Sendikasına çekmiş olduğu telgraf, diğeri de Tırhala amele ve çiftçilerine karşı yürütülen baskı politikasına ilişkindi. Rus Şimendiferler Birliğinden Yunan Şimendiferler Birliğine çekilen telgraf şöyleydi:

Yunanistan'da Şimendiferci Yoldaşlar!

Selâmınız size geldiği vakit grevinizin bitmiş olacağını zan ediyoruz. Mücahedenizin galibiyetle neticelenmesini temenni ederiz. "Kapital" sermayenin taht-ı esaretinden kurtulmak için say ve gayretlerinizde bütün Rus-Sovyet Şimendifercileri sizinle beraberdir. İhtilâl sahasında bütün dünyanın şimendifercileri de sizinle beraberdir. Rus Şimendifercileri kendi iktidarlarına göre size maddi yardıma karar verdiler. Şimdiden sonra müttahiden hareket edeceklerini zan ediyoruz.

Yaşasın Yunan Şimendifercilerinin Grevi!

Yaşasın Kıral Şimendifer Teşkilatları!

Atatürk Döneminde Türkiye’de Komünist faaliyetler zararlı görüldüğünden sıkı takibe alınmış, komünist propaganda yapan yayınlar yasaklanmıştı. Atatürk’ün ölümünden sonra da aynı tizlik sürdürülmüştür. 2.2.1938 tarih ve 2/8235 sayılı kararnameye 24.12.1938 tarihinde yapılan ek bunu ispatlamaktadır¹².

1920’li yılların ikinci yarısında Türk-Yunan İlişkilerinin gergin seyretmesinde, “mübadele” ve “patriklik” gibi mevcut siyasi meselelerin yaratmış olduğu etkinin yanında Yunan Hükümeti ve basınının desteğini alan Batı Trakya’daki azınlık basınının Türkiye aleyhindeki propagandalarının da tahrik edici bir rolü vardır.

Batı Trakya’daki azınlık basınında Türkiye karşıtlığını yürütenlerin başını Türkiye’den kaçan firariler ve Yüzellilikler çekmekteydi. Bunlardan birisi sahibi ve sorumlu müdürlüğünü Türkiye firarilerinden Binbaşı Çopur İsmail Ilakku’nun ve baş yazarlığını Ahmet İzzet’in yaptığı İtilâ Gazetesi idi. Bu gazete İskeç’de İstanbul Caddesi, Arabacı Hanında çıkartılıyordu. Haftada bir kez yayınlanan gazete 1925-1930 yılları arasında Türkiye aleyhinde özellikle din istismarına dayanan yazılarıyla dikkat çekti¹³. 10 Haziran 1930 Ankara Antlaşması ile Türk-Yunan ilişkileri düzelince yayın hayatından çekildi¹⁴.

Türkiye karşıtlığı propagandaları ile dikkat çeken bir başka gazete Yüzelliliklerden Bursa Eski Valisi Aziz Nuri tarafından çıkartılan “Adalet” idi. Baş yazarlığını Aziz Nuri’nin yaptığı gazete Gümölcine’de Venizelos Caddesi 28 numaralı özel

Kahrolsun Faşistlik!

Rus-Sovyet Şimendiferciler İttihadı.

Tırhala Amele ve Çiftçilerine yapılan baskılarla ilgili yazı da şöyle idi:

Tırhala Amele ve Çiftçilerine İstübdad!

“Tırhala” vakası geçti. O müthiş gün artık uzaktadır. Şehrin toprağı kana bulanmış intikam diye inliyor. Mücahedede kurban olanların ruhu bizi takib edeceğimiz yola davet ediyor. Amele merkezi (hüküm kura koşma ile) yağma edildi. Fakir ahali imha ediliyor. Vicdansız askeriyec mensupları ahali ve fukarayı firkamıza karşı teşvik ediyorlar. Şehirli amele ile zirai alçakça katl edilen arkadaşımızın mezarlarını ziyaret ederek yemin etmektedirler. Amele bu suretle hün-hâr sermaye sahiplerine karşı husumetlerini ilân etmektedirler. Bir ay evvel görülen barbarlık, vahşet, ahlâksızlık ve edesizliği kimse unutamıyor. Tazyikler, tevkifler mücahedemizin meşru olduğunu herkese isbat etti. Her taraftan intikam, katilleri gebertelim sesleri geliyor. Yaşamın amele (işçi) ve ziraatın (çiftçiler) büriyet mücadelesi! **B.C.A., B.K.K.**, 0.30.18.01/E:k: 86/56.

¹²Kararname şu şekilde kaleme alınmıştır:

Yurdun istikbaline sahip olacak gençlerin korunması maksadıyla Türk bünyesine ve karakterine hiçbir zaman uymayan ve sırf komünist propagandası gayesi ile bazı muharrirler tarafından yazılarak ilmi ve edebî mahiyet altında neşr edilmekte olan zararlı eserlerin tetkik ve vaktinde toplattırılabilmesini temin için, 2/8235 sayılı kararnameye ile teşkil edilen komisyonun daimi olarak çalıştırılması; Dahiliye Vekilliğinin 22.11.1938, tarih ve 60030 sayılı tezkeresiyle yapılan teklifi üzerine icra vekilleri heyetince 34.12.1938 tarihinde onanmıştır. **B.C.A., B.K.K.**, 030.18.01/85.105.17

¹³ İtilâ Gazetesi, Nr. 11, 19 Ağustos 1925.

¹⁴ Adil Özgüç, **Batı Trakya Türkleri**, İstanbul 1974, s. 119-120.

dairede çıkartılıyordu¹⁵. Ülke aleyhine ve kamuoyunu tahrik edici yazılarından ötürü Adalet Gazetesinin Türkiye'ye girişi 10 Mart 1926 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla yasaklanmıştır¹⁶. Türkiye'ye sokulması yukarıda belirtilmiş olan gerekçelere dayanılarak yasaklanan diğer bir gazete Yüzelliliklerden ve Son Osmanlı Şeyhülislamlarından Mustafa Sabri'nin çıkartmış olduğu "Yarın" idi. Öncelezi Gümülcine İoanninon Caddesi, Numara 50'de çıkartılan gazete¹⁷, daha sonra İskeçe, Hıristos Caddesi, 76 numaraya taşınmıştır¹⁸. 15 günde bir çıkan gazetenin Türkiye'ye girişi 8.10.1930 tarihli Bakanlar Kurulu toplantısında yasaklanmıştır¹⁹.

Türk-Yunan İlişkilerinin düzelmesi sürecinde 30 Ekim 1930'da iki ülke arasında yapılan "İkâmet, Ticaret ve Seyrisefâin Sözleşmesi" gereği Batı Trakya'da bulunan Yüzellilikler Yunanistan'ı terk etmek zorunda kalınca bunlardan biri olan Mustafa Sabri'nin çıkartmakta olduğu Yarın (70. sayıdan itibaren Peyâm-ı İslâm) Gazetesi de yayın hayatından çekilmiş oldu²⁰.

1925-1930 arası dönemde Türk-Yunan İlişkilerine olumsuz etki yapan bir diğer faktör Türkiye düşmanlığı yaparak ön plana çıkmaya çalışan bazı Yunan Gazeteleridir. Türk Hükümeti bu tür yayınlarda bulunan gazeteleri yakın takibe almış ve zaman zaman çıkartmış olduğu kararnemelerle bunların yurda girişini engellemiştir. Bunlardan birisi Atina'da yayınlanan ve Türkiye aleyhinde şiddeti ön plana çıkarıp gelişigüzel malî içerikli makaleler yayınlayan ve ülkemize bol miktarda gönderilen Venizelist Partinin yayın organı olan "Patris" isimli gazetedir. Bu gazetenin zararlı yayınlardan ötürü yurda girişi 28 Haziran 1928 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla yasaklanmıştır²¹. Ancak, 1928 yılında Venizelos'un Yunanistan'a dönüp, yapılan seçimler sonucunda iktidara gelmesi Yunanistan'ın Türkiye'ye yönelik politikalarında önemli bir değişiklik yarattı. Venizelos, kendi partisinin yayın organı olan Patris'in Türkiye'ye yönelik yayın politikalarını değiştirmekle işe başlamıştır.

Türkiye'ye girişine konan yasak Patris Gazetesinin Türk Milleti aleyhinde neşriyatta bulunmayacağını bildirmesi üzerine, 28 Haziran 1928 tarih ve 6813 numaralı kararnemeye yapılan bir ekle 23 Eylül 1928 tarihinde kaldırılmıştır²². Venizelos'un iktidara gelmesiyle Türk-Yunan ilişkilerinde göreceli bir yumuşama başlamasına rağmen, hâlâ

¹⁵ Adalet Gazetesi, Nr. 6, 21 Nisan 1926.

¹⁶ B.C.A., B.K.K., 020.18.01/018.17.11.

¹⁷ Yarın Gazetesi, Nr. 42, 9 Nisan 1929.

¹⁸ Yarın Gazetesi, Nr. 67, 25 Temmuz 1930.

¹⁹ B.C.A., B.K.K., 030.18.01/14.63.17.

²⁰ Özgüç, a.g.e., s. 122-123.

²¹ B.C.A., B.K.K., 030.18.01/29.41.7.; Venizelist Partisinin yayın organı olarak New York'ta Rumca olarak çıkartılan "Etnikis Kiriko-The National Herald" Gazetesinin Türkiye aleyhindeki yayınlardan ötürü yurda girişi Bakanlar Kurulu tarafından 28.5.1928 tarih ve 6665 sayılı kararnemeye yasaklanmıştır. Söz konusu gazetenin yurda giriş yasağı Türk-Yunan İlişkilerinin düzelmesinden sonra 21.9.1933 tarih ve 8769 sayılı kararnemeye kaldırılmıştır. B.C.A., B.K.K., 030.18.01/40.77.19.

²² B.C.A., B.K.K., 030.18.01/30.58.01.

Yunanistan'dan Türkiye aleyhine yapılan yayınlar devam etmekteydi. Bunlardan bir tanesi Atina'da çıkan "Politiya" Gazetesiydi. Bu gazete, Yunanistan'da Türkçesi "Hür Fikir" olan bir partinin yayın organı idi. Sahibi de Maarif Nazırı (Eğitim Bakanı) Nikolidis idi²³. Söz konusu gazetenin Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa, Türk Milleti ve Hükümeti aleyhindeki yayınlarından ötürü yurda girişi 3.4.1929 tarih ve 7850 sayılı kararnameyle yasaklanmıştır²⁴. Yine 1929 yılı içerisinde Türkiye aleyhinde yayın yapan diğer bir gazete "Prosfijikos Kosmoz Muhacir Âlemi" ismini taşıyordu. Adından anlaşılacağı üzere mübadeleyle Yunanistan'a gitmiş olan göçmenlerin çıkartmış olduğu bir gazeteydi. Atina'da yayınlanan ve Türkiye aleyhindeki yayınlarla dolu olan gazetenin yurda girişi Bakanlar Kurulu'nun 6.11.1929 tarih ve 8533 sayılı kararnamesiyle yasaklanmıştır²⁵.

Yukarıda adları belirtilen gazetelerin yayınları Türk-Yunan dostluğunun tesis edilmesini engelleyememiştir. 1928 yılında iktidara gelmiş olan Venizelos Türkiye ile Yunanistan arasında Nüfus Mübadelesi tartışmasının yararsız olduğunu düşünmeye başlamıştı. Üstelik bu dönemde Bulgaristan ile arası iyi olmayan Yunanistan'ın Türkiye'nin dostluğuna ihtiyacı vardı.

İki ülke arasında uzun ve yorucu bir şekilde süren tartışmalar 10 Haziran 1930 tarihinde yapılan Ankara Antlaşması ile sonuçlandı. Böylece geldikleri tarih ve doğdukları yer ne olursa olsun İstanbul'daki Rumlar ile Batı Trakya'daki Türkler "ctablis" kapsamına alınarak mübadele dışı tutulmuşlardır. Böylece Türkiye ile Yunanistan arasında geniş ölçüde anlaşma zemini hazırlanmış oluyordu. Bu anlaşmanın imzalanmasından kısa bir süre sonra Yunanistan Başbakanı Eleftherios K. Venizelos, 27 Ekim-1 Kasım 1930 tarihleri arasında Ankara'yı ziyaret etti. Ziyaret sırasında, 30 Ekim tarihinde, "İkâmet, Ticaret ve Seyrisefâin Sözleşmesi" imzalanmıştır. 30 Ekim 1930 tarihli sözleşmelerle, Türk-Yunan Dostluğu daha da sağlamlaştırılmış ve iki ülke arasında iş birliği döneminin açılmasına vesile olmuştur²⁶. Bu anlaşma ve sözleşmeler, iki ülke arasında kronikleşmiş siyasî pürüzleri gidermekle kalmamış, aynı zamanda Batı Trakya'da yuvalanan mürteci grubun faaliyetlerine de büyük bir darbe vurmuştur. Bu tarihten sonra eski güçlerini ve Yunan Hükümeti'nden almış oldukları desteği kaybeden firari ve Yüzellilikler birer ikişer Yunanistan'dan ayrılmaya mecbur kalmışlardır.

İki ülke arasında dostluğun tesis edilmesinden sonra Yunanistan'dan Türkiye aleyhinde yürütülen yayın faaliyetlerinde önemli ölçüde bir azalma olmuş, ancak bunlar tamamen son bulmamıştır.

1933-1935 yılları arasında ikisi Batı Trakya'daki Türk azınlık grubu, ikisi Ermeniler, biri de Rumlardan olmak üzere 5 adet yayının Türkiye'ye girişine yasak konmuştur. Bunlardan Gümülcine'deki İttihad-ı İslâm Cemiyeti'nin Atap Harfleriyile bastırıp dağıttığı irticaî yayının Türkiye'ye girişi 15.7.1933 tarih ve 14699 sayılı kararnameyle yasaklanmıştır. Yine aynı cemiyetin yayın organı "Müdafaa-i İslâm

²³ B.C.A., B.K.K., 030.18.01/1:k: 86/95.

²⁴ B.C.A., B.K.K., 030.18.01/2.20.18.

²⁵ B.C.A., B.K.K., 030.18.01/1:k: 86/98.

²⁶ Aptülâhat Akşin, *Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi*, Ankara 1991, s.254.

Gazetesi” de 1935’te yasaklanmıştır²⁷. Ermeni komitacılarından General Torkum tarafından Atina’da Fransızca olarak çıkarılan *L’Armenic* isimli gazetenin, Ermeni istiklâl ve kültürüne dair propagandayı esas alması ve Türkiye aleyhindeki yazılarından ötürü yurda girişi 12.4.1933 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla yasaklanmıştır²⁸. Yine Ermeniler tarafından Atina’da çıkarılan ve Ramgavar Partisi’nin yayın organı olan *Aramazt Gazetesi*’nin Türkiye’ye sokulması 30.12.1934 tarihinde yasaklanmıştır²⁹. Gazetenin 5 Kasım 1934 tarihli nüshasında Türkiye’de din adamlarının kıyafetlerine ilişkin olarak yapılan ycnî düzenleme eleştiriliyor ve bu düzenlemenin Lozan Antlaşması’na aykırı olduğu, Türk hükümetlerinin çeşitli uygulamaları ile azınlıkları Türkleştirdiği yönünde ifadeler kullanılıyordu³⁰.

Türk-Yunan ilişkilerinin düzelmesinden sonra Türkiye tarafından yasak konulan bir başka yayın İstanbul’dan kaçan Rumlardan olup Atina’da “*Patris*” Gazetesi baş yazarlığını yapan Kosti Poloni tarafından yazılan ve Atina’da 1934 senesinde bastırılan “*Hiristostomos’un Hatıratı*” adındaki bir kitaptır. Bu kitabın Türkiye aleyhine yazılar taşıdığı anlaşıldığından Matbuat Kanununun 51. maddesine dayanılarak ülkeye girişine 24.1.1935 tarihinde yasak konmuştur³¹.

Atatürk ve Venizelos’un gayretleriyle başlatılan Türk-Yunan Dostluğu Venizelos’un Başbakanlıktan ayrılmasından sonra da devam etmiştir. Yeni Başbakan Çaldaris ve Dışişleri Bakanı Maximos 1933 Eylül’ünde Ankara’yı ziyaret etmişler ve 14 Eylül 1933 günü iki ülke arasında “İçten Antlaşma Paketi” imzalanmıştır. Bu anlayış ve işbirliği süreci 9 Şubat 1934’te dört Balkan ülkesi (Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya) tarafından imzalanan Balkan Paketi ile daha da kuvvetlendirilmiştir. Böylece, Türkiye ve Yunanistan ikili anlaşma bağlarından ayrı olarak bir de çok yanlı anlaşmanın ortakları oluyordular³².

Atatürk döneminde Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan son antlaşma 30 Ekim 1930 tarihli Dostluk ve 14 Eylül 1933 tarihli İçten Antlaşma Paketi’ne ek olarak akd edilen 27 Nisan 1938 tarihli antlaşmadır³³.

Kısa sayılabilecek bir süre içerisinde gerçekleştirilen bu antlaşmalar ile Türkiye ve Yunanistan arasındaki tarihi rekabet sonlandırılmaya çalışılıyordu. Türk Hükümeti 1937 yılında almış olduğu bir kararla müttefikine önemli bir jest yapmış; Türk-Yunan

²⁷ B.C.A., B.K.K., 030.18.01/Ek: 86/132; İttihad-ı İslâm Cemiyeti 1935-1941 yılları arasında Müdafaa-i İslâm Gazetesini yayınladı. Söz konusu gazetenin ilk üç nüshasında yapılan inceleme sonucunda Türkiye’ye girişine de yasak konmuştu. Yılmaz, a.g.m., s.1285.

²⁸ B.C.A., B.K.K., 030.18.01/1k: 86/125.

²⁹ B.C.A., B.K.K., 030.18.01/50.89.17.

³⁰ Yılmaz, a.g.m., s. 1285.

³¹ B.C.A., B.K.K., 030.18.01/51.6.3.

³² Şükrü Sina Gürel, “1930’lu Yıllarda Türk-Yunan İlişkileri”, *İki Savaş Arasında Balkanlar*, İstanbul 1994, s. 193.

³³ İsmail Soysal, *Türkiye’nin Siyasal Antlaşmaları*, C.I, Ankara 1989, s. 588-590.

Dostluğunu rencide edecek mahiyetteki resimleri toplattırması, satış ve dışarıdan ithal edilmesini bile yasaklamıştır³⁴.

İnsanlığın İkinci Dünya Savaşına sürüklendiği bir ortamda Türkiye ile Yunanistan'ın dostluk ve uzlaşma örneği sergilemesi, gencl ve bölgesel barış adına son derece önemli ve olumlu bir gelişmeydi.

SONUÇ

1923-1938 arası dönemde Türk-Yunan ilişkileri birbirinden taban tabana zıt iki ayrı görüntü oluşturur. Birinci evre olarak tarihlendirebileceğimiz 1923-1930 arası dönemde iki ülke arasında ilişkiler oldukça gergindir. Bu dönemde Yunanistan'da yayınlanan gerek Rumların gerekse Türkiye'den kaçan firarilerin çıkartmış olduğu gazetelerin iki ülke arasındaki ilişkilerde tahrik ve tahrip edici etkileri vardır. Bu gazetelerin Türkiye'ye girişi 1925-1929 arası dönemde yürürlükte kalan Takrir-i Sükun Kanununca engellenmiştir. Belgeleyebildiğimiz gazete sayısı 11'dir³⁵.

1930-1938 arası dönemde ise iki ülke ilişkilerinin düzeldiği, dostluk ve işbirliği sürecinin işlediği belirgin bir şekilde göze çarpmaktadır. Bu zaman diliminde Yunanistan'da ikisi Ermeniler, ikisi Batı Trakya'daki Türkiye karşıtı azınlık grubu, diğeri de Türkiye'den kaçan bir Rum tarafından çıkarılan Türkiyec aleyhtarlığı içeren ve belgeleyebildiğimiz toplam 5 yayın vardır.

Ele aldığımız zaman diliminde (1923-1938) Türk basınının Yunanistan'a karşı tutumunu ve Batı Trakya'da Türkiye'ye yakın ve Türkiye'deki inkılapları destekleyen gazetelerin³⁶ iki ülke arasındaki ilişkilerdeki rollerini belirlemek ayrı bir çalışmaya konu olabilecek niteliktedir.

³⁴ B.C.A., B.K.K., 030.18.01/79.90.15.

³⁵ Bunların dışında belgesi elimizde olmayan, ancak Mustafa Yılmaz'ın çalışmasında yer alan ve Mustafa Kemal Paşa ile Türkiye aleyhinde yayın yapan Konstantinopolis, İmerisiyana, Gatos, Makedonya, Hronika ve Dikeon isiminde 6 gazete daha vardır. Yılmaz, a.g.m., s.1281-1282, 1289.

³⁶ Bunlar; Yeni Ziya (1924-1926), Yeni Yol (1926), Yeni Adım (1926-1936), İnkılâp (1930-1931), Trakya (1932-1965), Ülkü (1932-1935), Cumhuriyet (1933) gazeteleridir. Geniş bilgi için bkz. Özgüç, a.g.e., s.116-125; İcyyaz Sağlam, "Batı Trakya'da Türkçe Yayınlar", **Balkan Ülkelerinde Türkçe Eğitim ve Yayın Hayatı Bilgi Şöleni, Bildiriler**, Ankara 1999, s. 357-361; Aleksandre Popovic, **Balkanlarda İslâm**, İstanbul 1995, s. 336-338; Ayşenur İslâm, "Balkanlarda Türkçe Basın Hakkında Bir Değerlendirme", **Bilgi**, Sayı 19, Güz 2001, s. 53-67; Hikmet Öksüz, "Batı Trakya Türk Basınında Atatürkçü Bir Gazete: İnkılâp (1930-1931)", **Uluslararası I. Balkan Sempozyumu**, 20-21 Nisan 2000, Edirne.

**The Anti-Turkish Press-Publication Activities in Greece and The Measures
Taken by The Turkish Government (1923-1938)**

ABSTRACT

In Lausanne, the conflicts between Turkey and Greece were resolved more easily than the conflicts between Turkey and the West. However, although the issue of population exchange was resolved, putting the articles of the Turkish-Greco Exchange of Populations Contract into practice was not as easy as the preparation of the contract, and this caused a lack of confidence between the two countries.

The Turkish-Greek relations between 1923 and 1938 took two very different forms. In the period between 1923 and 1930, which can be called as the first phase, the relations between the two countries were extremely strained. During this period, the newspapers published in Greece by the Rums, Armenians and Turkish opposition members living in Greece had inciting and destructive effects on the relations between the two countries. The entrance of these newspapers into Turkey was banned by the Turkish Council of Ministers.

In the period between 1930 and 1938, it is apparently seen that the relations between the two countries improved, and a friendly and co-operative process started. In this slice of time, there was a remarkable decrease in the number of anti-Turkish publications in Greece. In parallel with this, Turkey acted in a sensitive way so as not to disturb its neighbour.

KEY WORDS:

Greece

Press-Publication

Rum

Armenian

Fugitive